

HEMBYGDEN

Medlemsblad för
Upplands Väsby Hembygdsförening

Nr 4 December 2006
Årgång 35

Innehållsförteckning

Ordföranden har ordet.....	3
Hembygden 35 år.....	5
Hedlunds historier.....	6
Minns du Väsby.....	7
En vagabond.....	8
Året runt i bilder.....	10
På en liten liten pinne.....	12
Almqvistaren.....	13
Backspegel.....	14
Sommarutställning med tomtar.....	17
På spåret igen.....	18
UVHBF svar angående folkhälsoprogram för Upplands Väsby.....	20
Viks dragontorp.....	21
I huvudet på en pensionerad elchef.....	22
Lutfisk – mat för alla tider.....	24
En torpare städslad vid Runsa	24
Dräktalmanackan 2007 är klar!.....	25
Tips om bra sidor på internet.....	26
Klockan är räddad!.....	26
Sex Upplands Väsby-tallrikar (1).....	27
Jultävling.....	28
Vigsel vid hembygdsgården.....	29

Där inget annat anges har fotona tagits av Inga Lisa Gustafsson.

www.upplandsvasbyhembygdsforening.se

För innehållet i artiklarna svarar respektive författare.

Ansvarig utgivare: Inga Engdahl • Layout: Tryckpunkten (e-post: tryck.en@telia.com).

Tryck: Väsby Tryckeri. Tryckt med miljövänlig färg och miljövänligt papper i 800 ex.

Ordföranden har ordet

Härliga höst!

Den utåtriktade verksamheten i föreningen intar alltmer plats och tid. Det är precis vad vi vill, vi vill höras och synas och bli tagna på allvar som en viktig del i samhällsutvecklingen.

Men vi vill givetvis också värna om vår uppgift att vara en samlingsplats för alla hembygdsvänner och vårda hembygdens kulturarv i alla dess former.

Hösten har verkligen varit en aktiv period i hembygdsföreningen.

Vi har "räddat" den stora klockan på Carlslunds simhall och vi har också räddat det unika keramiska konstverket "Livets källa" även det i simhallen på Carlslund. Beslut har tagits att så småningom skänka de båda konstverken till kommunen. Ny plats för klockan skulle kunna vara Nya Kulturhusets vägg mot Centralvägen och för Livets källa vore nya simhallen självklart. Carl von Linné har besökt Väsby det tror man sig säkert veta. Det stundar 300-års jubileum nästa år och vi kommer att uppmärksamma det med olika program under hela 2007. En allians av olika föreningar med intresse för Linné och hans livsverk har bildats inför jubileét.

Väsby Verkstäder – Messingen håller vi fortfarande ett öga på. I maj genomförde vi en vandring genom området och i höst har vi gjort en ny vandring, nu med inbjudna tjänstemän från kommunen bla för att visa på vilket värde vi sätter på området som är att betrakta som "Väsby's vagg".

På årets kyrkvandring talade vi mycket om vården av våra runstenar. Några har blivit svårt vandaliserade genom klotter och Runverket har med sina begränsade resurser inte stora möjligheter att bevaka klotret. Låt oss medlemmar i hembygdsföreningen ta som en enkel uppgift att besöka och bevaka en runsten och ta kontakt med någon av oss i styrelsen om vandalisering upptäcks. Den 1000-åriga information om bygden som texten på stenen ger oss får inte försvinna och förstöras av dagens vandaler.

Jag önskar er alla en fin jul och ett gott nytt år och önskar er välkomna att delta i vår verksamhet.

Kjerstin Björkman
ordförande

*Vill du bli medlem i hembygdsföreningen?
Sätt in 125:- på postgiro 29 81 91-8
och ange namn och adress.*

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

**Öppet hus i advent
på
Hembygdsgården**

Söndagen den 10 december, 13-15

Musikunderhållning,
glögg och pepparkakor

Hembygdsgården: Hagvågen2/Pukslagargatan

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

Grötfest
i
Ladugården
28 dec. kl 19.00

UNDERHÅLLNING
GRATISLOTTERI

tel 590 336 42

Välkomna med anmälan till
Inga Lisa Gustafsson
senast 20 december

Hembygdsgården: Hagvågen2/Pukslagargatan

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

**Broar och byggnader
längs vägen**

Klas Lundkvist
föreläser och visar diabilder

Söndag den 21 jan kl 13
i ladugården

Kaffeservering

Hembygdsgården: Hagvågen2/Pukslagargatan

Hembygdens redaktion
önskar alla läsare en
God Jul och
Ett Gott Nytt År

Vill du ge bort ett medlemskap
i hembygdsföreningen?

Kontakta Inga Lisa Gustafsson
tel. 590 336 42

Hembygden 35 år

Medlemsbladet Hembygden har med detta nummer avverkat sin trettiofemte årgång och kan alltså fira trettiofemårsjubileum. 1971 hette medlemsbladet "Nytt från Hembygdsföreningen" och första numret bestod av åtta sidor.

Att hembygdsföreningen skulle ha ett medlemsblad var styrelseledamoten Egon Lindholms idé. I det första numret presenterade han syftet med skriften – "vart vill vi komma med detta lilla meddelande" – och dåvarande ordföranden Sigurd Riberdahl hade ordet och skrev att "medlems-siffrorna har sjunkit, publikintresset har minskat, medelåldern är hög" – alltså ungefär samma problem, som i varierande grad alla hembygdsföreningar dras med. Riberdahl manade också till aktivering på olika plan.

Hembygdsföreningen och dess program under hösten -71 presenterades av Ragnar Carlsson och Björn Eklund. Gårdsfogden Axel Eriksson beskrev vad som pågick med hus och samlingar.

1976 utsågs Björn Eklund till ansvarig utgivare för medlemsbladet. Innan dess hade man inte haft någon sådan. Posten som ansvarig utgivare övertog Inga Engdahl 1977, ett uppdrag som hon fortfarande innehar. Inga fungerade också som ensam redaktör för skriften i tio år.

1987 uppträdde "Nytt från Hembygdsföreningen" i ny skepnad, liknande den vi har idag med en redaktionskommitté bestående av Ann-Mari Karlsson, Eric Edström och Lars-Göran Ahlqvist. Den senare ersattes 1988 av Allan Andersson. Efter medlemsröstning vid hembygdsföreningens 40-årsjubileum bytte tidskriften namn

till Hembygden.

Nya namn kom in i redaktionskommittén. Eric Edström ersattes av Carl Hågervind och Allan Andersson efterträddes av Lennart Hedlund.

I dagsläget består redaktionen av Inga Lisa Gustafsson och Carin Törner. Gunilla Ahlberg skyltar inte med sitt namn, men fungerar som redaktionssekreterare och Inga Engdahl är ansvarig utgivare.

Hembygden utkommer som periodisk tidskrift med fyra nummer per år (februari, maj, september och december). Peter Karthe på Tryckpunkten ger tidskriften form och layout och tryckningen sker hos Wäsby Tryckeri.

Hembygden är en av hörnstenarna i hembygdsföreningens verksamhet och kontaktorgan till föreningens medlemmar. Den sänds till flera universitetsbibliotek och till Kungliga Biblioteket i Stockholm för att kunna användas till forskning och bevaras för framtiden.

Många av hembygdsföreningens medlemmar/Väsbybor har under årens lopp medverkat med artiklar och berättelser, barndoms-, skol- och arbetslivsminnen. De ursprungliga åtta sidorna har utökats betydligt och upplagan är 800 ex. per nummer.

Jubileumsåret är till ända och det är dags för nya tag. Vi hoppas kunna fortsätta hitta ämnen på temat hembygd, som kan intressera läsarna och tar tacksamt emot artiklar, synpunkter och uppslag.

Inga Lisa Gustafsson

Lennart Hedlund, född och uppvuxen i Upplands Väsby, har lovat ge Hembygden några glimtar av sina barn- och ungdomsminnen. Här kommer den tjugförsta av

Hedlunds historier

När jag var grabb fanns det ju inte så många motorcyklar, men några och dess ägare minns jag. Den som imponerade mest på mig och andra ungar var nog Svenne Ståhl.

Han bodde i Stenåsa och hade motorverkstad i en lokal han hyrde av skräddare Norén i en villa på Optimusvägen, som fortfarande finns kvar. Svenne mekade mest med en egen motorcykel, med vilken han också tävlade, bl.a. på Vallentunasjön. Men det som mest imponerade på oss ungar var när han stack iväg till Edssjön för prov- och träningskörning. Då var han iklädd läderbyxor och jacka samt robusta skor.

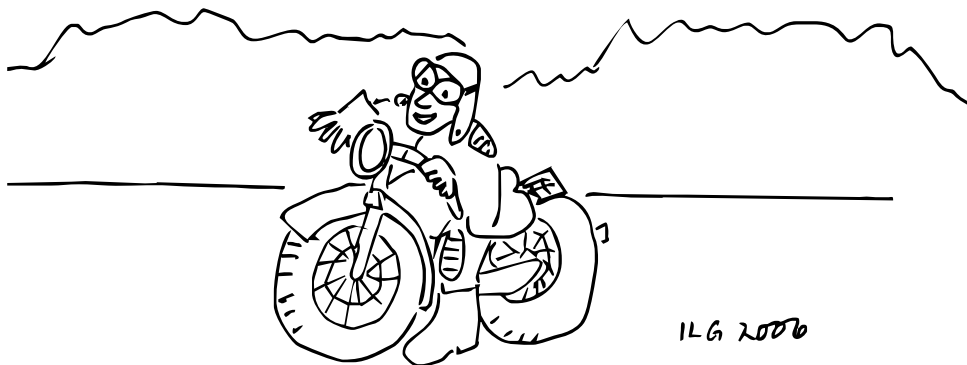
Visste vi ungar om i förväg att han skulle köra några rundor, var vi nästan före honom på sjön (om skolgången tillät det). Och gissa om vi var imponerade. Vi tyckte ju att det gick otroligt fort, och det kanske det gick, men mest imponerande var nog ljudet. Det måste ha hörts ända ner till Optimuskvarteren!

Ibland hände det att han vurpade, och då stod man med andan i halsen, för hjulen var ordentligt

dubbade och det var inte med småspik! Någon gång hände det att Svenne kom för nära det snurrande bakhjulet och då kunde det fattas bitar i skinnklädseln, men jag har inget minne av att han gjorde sig svårt illa. Visst kunde det rinna blod, men det var tydligen inte alltför allvarligt för han fortsatte träningen till vår förtjusning.

En annan kändis med motorcykel, men långt senare, var Cykel-Josef, som ofta skröt om sin ”Kvarna”, vilken han ibland hade med sig till Folkparken. Efter stängningsdags erbjöds någon flicka skjuts. Ibland var det någon som nappade på erbjudandet och då bar det, enligt senare uppgifter, iväg ned till Tattarstan och där dog ofta motorn, vad det nu kunde bero på..

Ibland Optimusgubbarna som skaffade motorcykel, fanns mest Harley Davidsson och alla tycktes vara mycket nöjda med dem. Och snygga var de, alltid nyputsade och skinande blanka. Hastigheten de for fram i översteg nog aldrig 50 km/tim. Det gällde att vara rädd om frugan, som satt på bönpallen.

Minns du VÄSBY?

Bilderna visar villa Stenåsa, Furubergsvägen 5 (Löt 1.47) någon gång i början av 1920-talet och våren 2006.

På det ena av de äldre fotona syns stationsskrivare Simon Pettersson med hustru Märta. Hon håller tvillingarna Arne och Rolf (senare Reuterbo) i hand och bredvid står dottern Eva (senare Ferm). Arne och Rolf var födda 1918 och Eva 1916. Övriga personer okända. På det andra fotot syns Märta Pettersson i vitt förkläde, övriga okända.

I en fastighetsbeskrivning från 1952 står att Stenåsa är byggt 1910 och ligger 1 km från järnvägsstationen. Tomten är 3 000 kvm. Tax.värde 10 500:-. Fastigheten är restaurerad 1949 och innehåller två lägenheter på 2 rum och kök samt källare och har el, vatten och avlopp. Ägare var då fru Elin Eriksson.

De gamla fotografierna har lånats ut av Gunnel Arvidsson, som är barnbarn till Simon Pettersson. Fotograf okänd.

Inga Lisa Gustafsson

En vagabond

Kalle Hammargren var en landsvägsvagabond, som under 1920-30-talen gick mellan gårdarna i socknarna här i södra Roslagen. Han var kommen av frejdad bondestam, men hade av olika omständigheter kommit att bli landsvägsriddare eller luffare, som det hette i bygden.

Kalle var en storvuxen karl med litet, klotrunt huvud. Han bar slokande mustascher under sin markanta s.k. potatisnäsa. Rösten var ganska ljus i klangen för att komma från en så fullvuxen karl.

När Hammargren anlände till gården, så sade han sig ibland representera något yrke. Den ena gången var han en skrothandlare och frågade om folket på gården hade metallskrot och lump att avyttra till honom. Nästa gång var han ambulerande skomakare och släpade med sig läst och verktyg på sin vandring genom bygderna.

Vid ett tillfälle beställde en av drängarna på gården lagning av ett par högskaftade arbetskängor, s.k. Bondeförbundare. Det hör till pjäsen att Kalle Hammargren knappast tillhörde de alertaste här i världen vad gällde arbete. Han kunde nog närmast rubriceras som tämligen lat.

När han nu skred till verket med pliggnig av Oskars kängsulor, gjorde han detta liggande, stödd på vänstra armbågen i det friska, gröna gräset i skuggan bakom stallbyggnaden. Sällan, eller snarare aldrig tidigare, hade väl skomakaryrket utövats på det sätt som Kalle Hammargren tillämpade.

Hur resultatet av den märkliga övningen utföll har ej försports. Man kan väl ana att den gamle "skomakarens" färdighet i det för stunden gällande yrket, knappast motsvarade högt ställda krav från kundkretsen. Priset för reparationerna var förmodligen så lågt satt, att det motsvarade kvaliteten på utförandet.

Vid ett tillfälle en lördagskväll om sommaren på 30-talet, hände det sig att Kalle Hammargren deltog i kortspel., 5-kort, i gårdens drängstuga. De deltagande hade förhöjt stämningen vid spelbordet genom att inmundiga några kaffekaskar.

När dessa välsignade droppar kom honom i

blodet, började Kalles politiska ådra svälla. Han kände det som en plikt och ett kall att förmedla sin renlärliga politiska förkunnelse åt den församlade skaran, som bestod av de tre invånarna i drängstugan. Föredragningen handlade om hur det hårt arbetande folket blev utnyttjat och underbetalt av "gulascher och annat välsituerat patraske". Det hela avslutades med: "Det ska ni veta pojkar, att bönderna har stulit jorden från oss!"

Därefter återgick föredragshållaren till kortspelet, för att om möjligt via detta söka vinna några ören, som kompensation för de slantar han ej lyckats tjäna på det hederliga yrkesarbete, som han för stunden sade sig företända.

Vid ett annat tillfälle, några dagar före jul, kom Kalle Hammargren vandrande till gården. Han var denna gång, mot sin vana, på dåligt humör vid ankomsten. Det framkom att Kalle tillsammans med en karl, som han mött på ett ölcafé i Kungl. huvudstaden, träffat en överenskommelse om att de som kompanjoner skulle bedriva julgransförsäljning i staden inför den stundande julhelgen. Den nya bekantskapen sade sig ha goda förbindelser med någon Sörmlandsbonde, som hade avverkningsbar julgransodling. Om man bara kunde skaffa kapital, så skulle leverans av granar kunna ordnas till avtalad plats i staden, på avtalad tid, som de båda kom överens om.

Hammargren var vid detta tillfälle innehavare av det kapital som erfordrades för inköp av julgranspartiet. Han överräckte summan till sin nyvunne affärspartner. När de båda skiljdes kom de överens om att mötas på avtalad plats i staden, dit granpartiet skulle levereras i god tid inför julkommersen. När Kalle Hammargren infann sig på den avtalade platsen, så fanns där varken julgranspartiet eller den nyvunna affärspartnern

När det väl gått upp för Kalle att han blivit bedragen både på det insatta startkapitalet och en förmodad förtjänst, så vaknade hos honom en ilska som satt i några dagar senare, när han trädde in i gårdens kök. Sittande på kökssoffan relaterade han med stor bitterhet den sorgliga historien om lurendrejeriet i julgranbranschen, som han blivit utsatt för.

Den sista gången författaren mötte Kalle Hammargren var en kväll i vårbräckningen. Året var förmodligen 1937. När han mot kvällningen kom gående från Björkhagshället, så var han trots det begynnande vårvädret, klädd i en lång, mörk vinteröverrock. På det klotrunda huvudet bar han en krimmermössa.

Han steg in i köket och hälsade farmor med: ”God dag frun, hur står det till?” Därpå satte han sig på kökssoffan och pustade ut efter promenaden genom hagarna.

”Hammargren är kanske hungrig och vill ha nå t att äta”, frågade farmor. ”Jag har risgrynsvälling kvar se n kvällsmålet, om han vill ha”. ”Ja tack frun, nog skulle det smaka”, svarade den gamle. Farmor dukade fram en tallrik, smör, bröd och ost samt en stor kopparbunke med risgrynsvälling. ”Varsego nu”, sa hon.

Gubben gick fram och satte sig vid slagbordet. Han tog av sig mössan, men överrocken behöll han på. Han öste med soppsleven en full tallrik med risgrynsvälling och bredde sig en ostsmörgås, åt glupskt och var påtagligen mycket hungrig. När det första portionen var slut, så tog han en ny omgång. Han åt som i trance och märkte ej, hur vällingen droppade från den ena mustaschspetsen ner på den svarta överrocken.

Efter den tredje portionen välling och smörgås var kopparbunken tom. Kalle såg upp och sade: ”Tack frun, de´ här smakade bra, för de´ va´ det enda målet mat jag fått idag. Jag hoppas jag får ligga i stallet för jag varken röker eller snusar, så nå n eldfara är det inte”.

”Det går nog bra”, sade farmor.

När den gamle mannen reste sig från matsalsbordet för att gå till sitt nattläger, så hade jordens dragningskraft bidragit till att det rann en liten rännil välling från mustaschspetsen ner på överrocken och därifrån vidare ner till en av de grova kängorna. När han gick över köksgolvet mot ytterdörren, så lämnade han något som liknade ett snigelspår av välling efter sig på korkmattan.

Ute i stallet höll en man av gårdens folk på med sista skötseln av hästarna inför natten. Gubben Hammargren fick ett hästtacke och en rejäl tapp torrt hö att ligga på i fodergången. Han lade sig ner som han gick och stod, med både överrocken och krimmermössan på. När drängen kom med en filt och sade: ”Här Hammargren, får du en filt att dra över dig om det blir kyligt framåt morgonsidan”. Då hade den gamle luffaren redan hunnit somna, trött av dagens mödosamma vandringsetapp och mätt av risgrynsvällingen han ätit på dagens etappstation.

Något år senare gick den gamle vagabonden ur tiden, mätt på alla de många mil han tillryggalagt på landsvägarna genom åren. Man får hoppas att han även fick somna mätt av ett rejält mål mat denna den sista dagen i hans ambulerande livstillvaro.

Lars E Jansson

Året runt i bilder

Januari

Kanske skulle soffan tagits in tidigare?

Februari

Interiörbild från hembygdsgården (sovrummet) Foto: Lennart Hedlund

Mars

"Hembyggsfotograferna" tar kafferast. Hembyggskonsulent Kjell Nilsson i mitten.

April

Hembyggsföreningen visar sin verksamhet i Väsby centrum. I bild Olli Henriksson och Klas Lundkvist.

Maj

Flygande matta syntes vid storstädning i hembygdsgården. Skakande bild av Kerstin Kéry, Ingegerd Pettersson, Maj Milde och Siv Rydén

Nationaldagsfirande. Siv Sabel, Lennart Carlsson och Lennart Axborn väntar på folkdansgillet.

Juni

Maj

Ordförande Kjerstin Björkman 70 år. Grattis!

Maj

Klas Lundkvist, Alf Björkman, Kerstin Kéry och Gun-Britt Welander hjälps åt att säga ner det sjuka persikoträdet.

Juli

Second-handboden öppnar i f.d. krukmakeriet.

Augusti

Maj-Britt Storm vid sitt bord på hembygdsgårdens dag

Augusti

Edvard Österlund och Sixten Edling spelar dragspel och Gärty Gustafsson och Birgitta Baumann sjunger sista cafédagen.

September

Kryddgården frodas i den förlängda sommarvärmen.

Oktober

Klas Lundkvist ordnar till en skärm vid Kulturalliansens manifestation i Väsby centrum.

November

Sommaren 2006 är definitivt slut.!

December

Dukat för grötfest igen!

På en liten liten pinne

Poesialbum har säkert många ur den kvinnliga läsekretsen haft. Albumpoesi är små minnesverser, som skrivits ner av en vän eller släkting till bokens ägare. Det var vanligt att boken fick gå runt bland skolkamrater och andra jämnåriga och att dessa skrev något mer eller mindre tänkvårt i den. Kunde man inte hitta på något annat så blev det ”jag vill sitta i ditt minne på en liten, liten pinne” o.s.v.

Poesialbum fanns redan i början av 1800-talet och deras föregångare på 1700-talet kallades minnesböcker.

Verserna är av olika slag. Det finns högtidliga, kärleksfulla eller skämtsamma verser. Även hotfulla verser som varnar läsaren för att stjäla albumet förekommer. I de flesta album kan man bifoga en teckning till versen eller klistra in ett bokmärke.

Christina Nilsson har lånat ut två poesialbum till Hembygden. Det ena är det album, som Ruth Bengtsson fick av sin väninna Signe 1906 och det andra är det som Kerstin Nilsson fick i julklapp av sin mamma. 1948. Kerstin Nilsson var en liten flicka i Fresta och Ruth Bengtsson hennes mormor.

Verserna i Ruths album från 1900-talets början har rätt allvarliga texter och manar till kunskap, flit och id, t.ex. så här:

”Var flitig, var nöjd och nyttja din tid
och samläsa för kommande dagar
Af kunskapens frukt med allvarlig id –
ty fåfång den liknöjde klagar –
Se längst kommer den här i världen
som kunskap har med sig på färden”

eller

”Till tro och lydriad
och plikter manas
vi här i livet hvar i sitt kall.
Den bästa prydnad är den som dansas
att lindra nöden vid nästans fall.”

En annan vers lyder:

”Knota ej om du
ibland får lida
sköt din plikt och
knalla sedan på.
Livet det har nog sin ljusa sida
Men det har sin mörka likaså.”

”Må vi som vänner vandra
en stund på denna jorden än.
Må vi som vänner se varandra
hos Gud i himmelen,”
skriver Signe, bokens givare.

Det finns också verser av annan karaktär, t.ex.:

”Vandra bland rofvor, förät ej dig,
Vandra bland rosor, förgät ej mig.”

Vännen Anna skaldar: ”Rut hon är en livad flicka,
hon kan mycket göra. Hon kan både sy och sticka
utan att vår ro förstöra” och fortsätter av bara
farten med ”Att älska och att älskad bli, se det
är livets poesi.”

En anonym beundrare skriver: ”Ruth tro mig jag
är kär, kär upp över öronen, ty så fasligt söt du är
med de blåa ögonen, gif en kyss nu åt din vän men
kom genast fram med den, annars fordras flera.”

Ruths poesibok innehåller många verser från
åren 1907-1911, även versen om minne och
pinne. ”Axel” avslutar boken med att skriva
”Sist i boken vill jag stå, främst bland vännerna
ändå.”

Kerstins album var en gåva från mamma julen
1948 och inleds med en hälsning från pappa
som ”önskar Kerstin lycka här i världen.” Det

fortsätter sen med skolkamraternas hälsningar, t.ex. ”Här du ett minne får, spar det bladet där jag står,” skrivet av Ingrid, som också ritat ett hjärta med blommor i. ”Här är rosen som aldrig vissnar,” skriver Ing-Britt och Britt skaldar ”Här ett minne du har i alla dina dar.” Vännen Birgitta målar ett gult hjärta med blommor i och skriver ”Klöver och timotej, hoppa över och kom till mej.”

Dagmar ritat en brevduva, en gran, ett hjärta och blommor och skriver: ”Duvan som det brevet har, till dig snabbt som vinden får, så att du i alla dina dar har ett minne kvar.”

Några andra har förstas använt sig av kända rim med minne och pinne, men en gosse vid namn Curt har tecknat en tjuvig bil och skriver:

”Hoppas du får åka många mil i lyckans gamla bil,” men lägger sedan in en brasklapp: ”Varför skall jag skriva i denna bok när det bara går på tok.”

Sonja har ritat en fin segelbåt och skrivit: ”Se båten uppå böljan blå mot Kerstins kaj den nu ska gå med last av frukt och gotter samt kola i små karotter, men nu på versens rad den sista en vän som du jag ej vill mista.”

Verser som inte återfinns i Ruths eller Kerstins poesialbum, men som var vanliga på 1950-talet: ”Om nån gång ditt hjärta brister laga det med Karlssons klister” eller ”Hej du glade tag en spade och gräv ner dej så vi slipper se dej.”

Man kunde också hitta dessa: ”Hitåt grabbar kom och köp lotter, högsta vinsten är Karlssons dotter” eller ”Har den äran att doppa näsan i tjäran” och det hotfulla ”Den som denna boken stjälar honom går det aldrig väl.”

Till sist en avslutningsvers:

”När du om femti-sexti år
uti din byrålåda går
och ser i minnesboken
Så tänk på Lars, den glada token.”

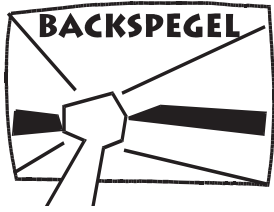
Inga Lisa Gustafsson

Almqvistaren

Ej var man tänder rökelse
vid sin familjs förökelse:
Dock ömt, och med försakelse
han därvid bjuder grannarna på bakelse.

C J L Almqvist, ur Sesemana

Hembydsgårdens dag

Öppet hus i stugor och bodar var det på hembydsgårdens dag den 13 augusti. Besökarna kunde titta in i det forna hönshuset, gristian eller i vagnslidret med alla vagnarna.

Honung från Bollstanäs fanns att köpa liksom hantverk av olika slag. Kaffet kunde avnjutas under äppelträden till tonerna av Jonika trio, som spelade folkliga låtar.

I Zamores stuga fanns en fotoutställning av bilder från Messingen och samtalet kring denna leddes av Erik Häll. I mangårdsbyggnaden fanns tomteutställningen och i den forna mjölkkamaren-tvättstugan-krukmakarverkstaden pågick second-handförsäljning av olika saker.

I tipspromenaden deltog 31 personer. Suverän vinnare blev Bo Kvist, som svarat rätt på alla frågor.

En av sommarens sällsynta regnskurar avslutade dagen.

Inga Lisa Gustafsson

Jonika trio spelar vid Hembydsgårdens dag

Med pannan på lut

Sommarcaféet har haft kaffepannan på sin sjätte säsong och haft över tusen besökare. För detta får vi naturligtvis tacka vädret makter, som begåvade oss med en osedvanligt varm sommar, när den väl kom igång.

Caféet har haft från noll till dryga sextioalet gäster per gång. På försommaren kunde man få dricka sitt kaffe under uppfällt paraply och på sensommaren gällde det att komma tidigt och få en bra plats i skuggan.

Sixten Edling och Edvard Österlund har underhållit cafégästerna på dragspel vid två tillfällen, Zamores stuga har hållits öppen för intresserade och i det f.d. krukmakeriet har det ordnats sommarloppis. En tomteutställning har kunnat beses i mangårdsbyggnaden.

Tack till alla som besökt oss – ni är välkomna åter nästa säsong!

Inga Lisa Gustafsson

Våt och kall inledning på den heta sommaren

Vikingalunken 2006

Under mottot ”Sätt Sverige i rörelse” gick Vikingalunken den första oktober. Vikingalunken är ett återupplivat motionsarrangemang från 1970-talet, där Hembygdsföreningen och Friluftsförbundet samarbetar.

I kö för startkort

Start och mål var i år vid hembygdsgården och vandringsleden gick i en c:a 7 km lång slinga runt nejden. Under vandringen gavs information om vad man passerat och tipsfrågor kunde besvaras.

En timma efter utsatt starttid föll regnet stritt över det fyrtiotal personer, som gett sig ut på banan. Lite regn hindrar naturligtvis inte några vikingar och de flesta hade försett sig med regnkläder och paraply. En välförtjänt kaffetår stod på lut i hembygdsgården efter avslutad lunk.

Totalt genomförde ett 70-tal personer årets Vikingalunk – en vandring genom intressant natur och kultur i vår kommun.

Inga Lisa Gustafsson

Bokloppis

Bokloppis är naturligtvis ett gyllene tillfälle att se vilka böcker folk har tröttnat på och med glatt hjärta skänker bort. Till höstens bokförsäljning hade mängder av förströelselitteratur kommit in, en del deckare och faktiskt också en del fakta- och handböcker. Det skönlitterära lyste nästan helt med sin frånvaro och av ”gamla godingar” fanns ingenting alls. Boksortimentet varierar från gång till gång, men fynd kan man alltid göra.

Numera kan man även dricka kaffe mellan djupdykningarna i boklådorna, vilket många också passade på att göra. Bokförsäljning och

kaffeservering inbringade 2.780:-.

Inga Lisa Gustafsson

Årets vandringar.

När våren är som nyast då vandrar vi till Abborrberget genom den vackra Calmare hage med alla sina backsippor, vitsippor och gullivor.

I år hade vi samlat nästan 30 personer till denna tradition.

*Från vårvandringenFoto:
Hembygdsföreningen*

Nästa vandring i mitten av september började vid Fresta kyrka och gick norrut mot Ekeby över den gamla stenbron där avflödet från den nu torrlagda Älvsjön gick. Vi passerade runhällar, forngravar och gamla torp och gick på den urgamla vägen mellan Fresta och Vallentuna.

Vid torpet Smedstorp blev vi sittande i solen med vår medhavda matsäck. Den sista biten mot kyrkan passerades fattigstugan och bäckfäran vid Fresta gård där en gång en svaltkvarn malde säd åt bönderna.

På Allhelgonaafton den 4 november var det så dags för kyrkvandringen igen.

Denna gång med startpunkt Fresta kyrka.

Vi vandrade på gamla kyrkvägar mellan de tre sockenkyrkorna. Den medhavda matsäcken intogs som vanligt i Hammarby Kapell som välvilligt tog emot oss.

Efter en dryg mil och cirka 3 timmar var vi så framme vid slutpunkten Eds kyrka från slutet av

1100-talet. För övrigt kommunens allra äldsta byggnad.

Bussrundtur med HSB-seniorer.

Till hembygdsföreningen kommer fler och fler frågor om att guida inte bara på hembygdsgården utan också i våra tre socknar.

I slutet av oktober genomfördes en sådan bussrundtur med undertecknad som guide.

Rundturen startade vid HSB Stallgatan och gick sedan på längden och tvären genom kommunen. Efter ca två och en halv timme slutade turen vid Apelgrens Trädgårdscafé.

Alla deltagare var nöjda med turen och många av dem hade aldrig varit på en del av de platser vi i sakta mak rullade igenom med bussen.

Kjerstin Björkman

Kulturalliansen i Väsby Centrumhall

Tretton av kommunens kulturföreningar anordnade den 7 oktober en skärmutställning i Centrumhallen.

Samtliga föreningar hade fina presentationer av sin verksamhet och delade ut presentationsmateriel till de förbipasserande.

Många intresserade stannade till och tittade på skärmutställningen och lyssnade till körererna som sjöng och såg på barnen som dansade.

Kjerstin Björkman

Allians bildad!

Inför Linnéjubileet 2007 har en allians bildats mellan Upplands Väsby Hembygdsförening, Upplands Väsby Trädgårdsförening och Naturskyddsföreningen. Även Upplands Väsby kommun kommer att medverka på olika sätt.

Ett digert program håller på att utarbetas med hembygdsgården och Barockparken som tänkta platser för olika arrangemang.

Arrangemangen kommer att pågå från tidig vår till sen höst.

Håll utkik i programblad och lokaltidningar samt föreningarnas hemsidor.

Kjerstin Björkman

Avtackning av kommunalrådet Vanja Edwinson

Hembygdsföreningens ordförande representerade vid avtackningen av Vanja i Nya Kulturhuset den 20 oktober.

Av föreningen fick Vanja ett ständigt medlemskap och en arkeologisk rapport om utgrävningarna av Sanda.

Kjerstin Björkman

Ny vandring i Messingen

27 oktober genomförde föreningen en vandring genom industriområdet Messingen med Stadsarkitektkontoret, Kultur- och Fritidsförvaltningen, HSB och Upplands Väsby Promotion (UVP).

Vandringen leddes av Klas Lundkvist som kunigt och engagerat delgav deltagarna både områdets historia och industrihistoriska kulturvärden.

Deltagarna fick förutom den muntliga beskrivningen också nytagna foton och fotografier från början av 1900-talet. Vandringen blev mycket uppskattad och många av deltagarna fick säkert en ny bild av "Väsby vagg".

Kjerstin Björkman

*Foto:
Hembygdsföreningen*

Sommarutställning med tomtar

Tomtar på loftet hade vi inte, men väl i salen och förmaket under den sommar som gått. Det är alltid roligt att ha något att visa och caféutställningarna är populära i all sin enkelhet.

Tomtarna tilltalade en liten gosse så till den milda grad att han inte gav sig förrän en av cafévärdinnorna gav honom en tomte att ta med sig hem. Och det var kanske inte så konstigt, för tomten är den populäraste gestalten i svensk folktro. Han är liten till växten, ofta inte mer än alnslång men onaturligt stark, klädd i grå dräkt och röd toppluva, vanligen godmodig och rättrådig, stundom snar till vrede.

Tomten var bondens trogne tjänare, som såg till att ordning rädde på gården och att ingenting saknades på logen eller i visthuset. På julafton sattes alltid gröt ut till honom.

När hustomten först blev den vänlige jultomten var han ofta utklädd i gamla, fula och trasiga klädesplagg. Det tog ett tag innan vår standardiserade tomtklädsel blev allmän.

Runby Nedra har förstås sin egen hustomte. Någon utställning ville han absolut inte vara med på. Om ni har tur, kanske ni får syn på honom ändå någonstans när han ordnar och ställer med saker och ting...

Inga Lisa Gustafsson

På spåret igen

140 år sedan första tåget ankom till Väsby station

På den gamla goda tiden, när nöjeslivet inte var fullt så brusande som nu, kunde man i alla fall roa sig med att gå till stationen och titta på tåget, antingen det kom eller gick och se på vilka som klev av och på och byta några ord med andra som var ute i samma ärende. Järnvägen har ju fyllt 150 år i år och Hembygden saluterar i sista stund med följande artikel, som var införd i Väsby Nytt 1966, när det var 100 år sedan första tåget kom till Väsby station. Artikelförfattare Bertil Andersson.

FRÅGAN OM Norra stambanans sträckning och den därmed mycket nära sammanhängande frågan om järnväg mellan Stockholm och Uppsala vann först efter mycket ingående utredningar och stridigheter sin lösning. Den första utstakningen av Norra stambanan, som företogs år 1847 av greve A.E. von Rosen och den engelske ingenjören sir John Rennie, hade gjorts mellan Stockholm och Uppsala öster om Sigtunafjärden. Sedan konung Oscar enligt Rosens utsago emellertid "nästan befallt" honom att lägga Västra stambanan över Stäket, fullföljdes tillsvidare ej undersökningen av denna sträcka.

VID BEHANDLING av hithörande ärenden av 1855 års järnvägskommitté, ansågs dock allttjämt Norra stambanans förande öster om Sigtunafjärden såsom den fördelsaktigaste, men förordades av sparsamhetsskäl ett förenande av Norra och Västra stambanorna från Stockholm till Giresta i närheten av Örsundsbro väster om Sigtunafjärden för att sedan vad beträffar den Norra fortsätta till Uppsala och därefter i rak linje till Gävle. I överste Nils Eriksons förslag av år 1856 hade genom Västra stambanans sträckning söder om Mälaren den Norra lösgjorts från denna förening och ånyo förlagts öster om Sigtunafjärden för att sedan fortsätta till Sala. Detta förslag, som av regeringen framlades för riksdagen 1856-1858 bifölls inte vad beträffar sträckan Stockholm-Uppsala. Det beslöts endast att Västra stambanan skulle förläggas söder om Mälaren och härigenom avgjordes definitivt, att den ifrågasatta föreningen av Västra och Norra stambanorna icke skulle äga rum. Men svårighete-

terna var inte därmed avlägsnade. Å ena sidan kvarstod allttjämt den norra Mälarkustens krav på järnvägsförbindelse med huvudstaden, å den andra de av Erikson framlagda skälen till framdragande av Norra stambanan öster om Sigtunafjärden, vilken riktning av 1858 års järnvägskommitté med styrka förfäktades.

FÖR ATT BYGGA en järnväg öster om Sigtunafjärden mellan Stockholm och Uppsala hade år 1859 bildats ett bolag, som nämnda år gick till Kungl. Maj:t med hemställan om proposition till rikets då församlade ständer om erhållande av räntegarantier på det för banans byggande erforderliga kapitalet. Då någon sådan proposition ej avgavs, väcktes av greve H.A. Hamilton hos ridderskapet och adeln en motion i frågan. Denna motion avslogs av riksdagen. År 1862 gjorde bolaget en ny framställan till Kungl. Maj:t om avlåtande av proposition till 1862-1863 års riksdag i och för banans anläggning av staten. I motsatt fall anhöll bolaget, som numera övertygat sig om banans goda finansiella utsikter, om koncession å järnvägens utförande. Vidare meddelade bolaget – om banan byggdes av staten öster om Sigtunafjärden – att bidra till expropriationskostnaderna ett belopp å 115.358 rdr 25 öre, därav Uppsala stad 100.000 rdr, varjämte inte blott Uppsala stad förbundit sig att av stadens mark kostnadsfritt upplåta mark utan också att fler enskilda jordägare erbjudit sig att utan ersättning avstå dem tillhörig för banans läggning erforderlig mark. Staten komme härigenom inte att vidkännas några kostnader för mark för järnvägens framdragande. Till slut anhöll bolaget för undanröjande av

Stationsområdet före 1902. Vykort

osäkerhet rörande de olika sträckornas inbördes företräden om föranstaltande av förnyad sakkun- ning och opartisk utredning av de föreliggande alternativen.

I ENLIGHET med denna begäran tillsattes en kommitté för den önskade utredningen. Kommit- tén förordade dock linjen väster om Sigtunafjär- den, dock reserverade sig två medlemmar, bl.a. ordföranden. Då frågan förekom i stadsrådet, var dess medlemmar av mycket olika mening. Konungens beslut utföll till förmån för den västra linjen och i enighet härmed avläts proposition till 1862-63 års riksdag. Sedan statsutskottet begärt ytterligare undersökningar, framkom en medel- linje mellan de båda huvudsträckningarna, vilket dock förkastades, och de fyra stånden enades först efter mycket livliga strider om ett utförande av Norra stambanan från Stockholm till Uppsala öster om Sigtunafjärden.

ARBETENA på sträckan Stockholm-Uppsala påbörjades den 1 december 1863 och bedrevs hela tiden söderifrån. Bandelen kunde öppnas för allmän trafik den 20 september 1866 och detta skedde med stor högtidlighet i närvaro av konungen och drottningen.

Bananläggningen stod under byggnadstiden under ledning av driftsingenjören kapten L.M. Nordenfeldt.

Kostnaderna uppgick enligt 1881 års bokslut till 4.756.347 kr 25 öre. Detta belopp översteg de av riksdagen beviljade anslagen med 83.347 kr 25 öre, vilket belopp först förskotterades från andra banbyggen. Genom ett särskilt anslag av 1879 års riksdag och meddelst erhållna överskott från andra banbyggen blev denna brist täckt.

VID VÄSBY STATION uppfördes 1865 sta- tionshus med uthus och godsmagasin. Stations- huset var av samma modell som bl.a. Knivsta och Rosersberg. Detta hus ersattes 1907 av det nuvarande, på grund av den ökade trafiken och det gamla flyttades något söderut och ombyggdes till bostadshus. Det stod kvar till 1962, då det revs i samband med ordnande av parkeringsplats. Det nya stationshuset var från början försett med ”rymlig takbelyst hall.” Godsmagasinet kvarstår i ungefär samma skick som när det byggdes.

SJ:s första växel- och signalsäkerhetsanläggning utfördes vid Väsby år 1888, då samtliga växlar och signaler kunde omläggas från ett ställverk, uppsatt i ett särskilt hus vid stationshuset. Detta ställverk moderniserades år 1907 och år 1947 tillkom ett elektriskt, placerat inne i stationshuset.

År 1907 var det tre lokaltåg per dag, som vände i Väsby samt åtta tåg Stockholm-Uppsala, som stannade i Väsby, alltså sammanlagt 11 tåg i vardera riktningen.

ELEKTRIFIERINGEN av sträckan Stockholm- Uppsala skedde åren 1933-34 och elektrisk drift infördes fr.o.m. den 12 december 1934.

*

KURIOSA KRING JÄRNVÄGEN: Biljettpris 1887: enkel klass 3 Stockholm-Väsby 85 öre, klass 2 1:30 och klass 1 1:70.

*

Enligt tabell samma år kunde man exempelvis åka från Stockholm kl. 8.40 och vara framme i Väsby kl. 9.33. Medföljde man godståg, som utgick från Tomtebodå, tog det betydligt längre tid, nämligen 1 tim. och 43 minuter.

*

Om man följt en stakning som gjordes 1862 hade vi kanske haft centrum vid gamla apoteket. Avsikten var nämligen att järnvägen skulle följa landsvägen, varvid stationen skulle anlagts vid ”Pickhus” krog.

*

Väsbyvägen tillkom i samband med järnvägs- byggandet. Den bekostades ensamt av Hammarby kommun.

*

Fram till 1954 hade Löwenströmska lasarettet egen hållplats. Då den indrogs infördes bussför- bindelse med Väsby.

*

År 1921 den 1 oktober fick posten lokal vid stationshuset.

Upptåget kommer till Väsby station

År 1939 ändrades namnet på järnvägsstationen från Väsby till Upplands Väsby på grund av ständiga förväxlingar med Visby.

Så långt artikeln från 1966 (något avkortad). I dagsläget är stationshuset förvandlat till restaurang och det gamla godsmagasinet till ölpub. På stationsplanen finns bussterminal. Ett nytt stationsområde planeras.

I augusti 2006 invigdes det nya "Upptåget", ett tåg som går från Gävle i norr via Arlanda flygplats till Upplands Väsby i söder. Upptågen

trafikerar sträckan Upplands Väsby – Uppsala varje halvtimme. Flera tåg går direkt vidare mot Tierp och Gävle. I Upplands Väsby får man byta till pendeltåg för att nå Stockholm.

Järnvägssträckan mellan Arlanda och Upplands Väsby är en av de mest trafikerade i Sverige. Här ska SL:s pendeltåg, Arlanda Express, SJ:s Uppsalapendel, olika fjärrtåg och nu senast Upptåget fram. Att tågtrafiken skulle få en sådan omfattning hade man nog inte kunnat föreställa sig för 140 år sedan.

Upplands Väsby Hembygdsförenings svar angående folkhälsoprogram för Upplands Väsby 2006-2010

Upplands Väsby Hembygdsförening inriktar sitt svar på målområde ett och särskilt inriktningen "stimulera till ökad delaktighet i samhället för såväl unga som äldre".

Vi utgår från att vårt ständigt pågående samarbete med skolan och särskilt årskurs tre, vilka efter inbjudan från oss besöker hembygdsgården på vårterminen, har betydelse för barns framtida syn på sin hembygd och dess historia.

Vi ger barnen tillfälle att jämföra nu och då genom att visa på "utan historia – ingen framtid"- begreppet.

Hembygdsrörelsen på rikspanet och föreningarna på det lokala planet får en alltmer betydande roll i samhällets planerande. Hembygdsföreningen anser att genom bland annat årsprogram med däri förekommande vandringar inom kommunen med påvisande av skeenden från historia till framtid, är medveten och mycket aktivt arbetar för att stimulera till ökad delaktighet i samhället för såväl unga som äldre.

Kjerstin Björkman, ordförande

Viks dragontorp

Säkerligen har de flesta uppmärksammat en liten vitrappad stuga utmed Skånelavägen, på höger sida sedan man passerat avtagsvägen till Skälby. Den torde härstamma från slutet av 1700-talet eller början av 1800-talet och har utgjort dragontorp under Viks gård. Ur Göran Strömbecks noteringar kan man få mycket värdefull information om torpet:

Tidigare var inte Viks dragontorp beläget på denna plats utan återfanns vid Glädjen, där Viks gård hade ett "urfjäll", d.v.s. ett sedan urminnes tider till gården hörande skifte.

Torpet hade nr 17 och dess besittare var ryttare vid Livregementets dragoner, livkompaniet. Rullorna har en hel del att berätta om de dragoner som bodde där och av allt att döma har man i största möjliga utsträckning låtit dragonerna få namn, som hänsyftar på gården Vik. Således finner man Wikberg, Svanvik, Wikman, Wikström, Wickström, Wik och Wigg.

År 1724 bodde i dragontorpet en som hette Petter Fristedt, som red en "svart valack med bläs", som var 11 år gammal. Han fick avsked den 17 mars 1729, då han alltför enligt anteckningarna hade samma häst kvar. Näste som nämns är Johan Meijer år 1736, som samma år fick avsked på grund av fallandesot. I hans ställe inträdde samma år Petter Wickberg, som mönstrade i Märsta, där de årliga mötena hölls. Han kvarstod i tjänsten till 1744, då han blev ofärdig i vänstra handen.

År 1757, då Pommerska kriget är i görningen, finns antecknad för Vik Johan Erik Swanwijk,

som då var 43 år gammal. Nästa gång omnämns han i en mönstringsrulla från Pommern, vari det anges att "Swanwijk ligger sjuk i Anklam." Han fick avsked år 1758 i Stralsund och i hans ställe antogs 1759 Eric Wikman ifrån Märsta, som emellertid avled 1762.

1766 står för Vik Anders Gustaf Wikström. Han var tydligen en av dem som stannade längst i tjänsten, och inte förrän år 1791 fick han s. k. interimsvsked. Näste man i det långa ledet av på Vik boende dragoner var Mats Wikström, som vid 24 års ålder tillträdde tjänsten. Vid mönstring i Uppsala 1807 erhöll han avsked och efterträddes av Olof Löf, som inte stannade längre än ett år på Vik och även den nästkommande, en volontär vid namn Fredrik Dahlberg, blev bara ett år på sin post.

Nu är vi framme vid tiden för Napoleonkrigen, då det på nytt blev oro i världen. I rullorna hittar man 1812 en man som heter Gustaf Ekman, om vilken det står antecknat: "dålig, en mes." Som kontrast kan nämnas nr 18 Erik Nibbler, som var ryttare för Nibble rusthåll, som får omdömet "ogift, bra." Ekman var emellertid inte sämre än att han kunde delta i hela fälttåget mot Napoleon. Den 25 juli 1813 inskeppades han tillsammans med de övriga i Karlskrona för överfart till Pommern och den 18 augusti 1814 omnämns hans namn i en embarkeringsmönstring i Stralsund, varifrån han återvände till hemlandet. Han kvarstod i tjänst till 1825, då han i en ålder av 37 år på grund av sjuklighet begärde och erhöll avsked.

Näste Vikdragon blir Jan Petter Wik, som i en ålder av 24 år antas och står kvar åtminstone till 1835. Tre år senare, 1838, nämns Olof Wigg, 21 år. Han hette tidigare Olof Andersson, var född i Kårsta socken den 5 januari 1818, samt gift. Olof Wigg fick avsked på grund av sjukdom vid generalmönstringen den 27 juni 1853.

Efterföljande blev Claes Wigg, tidigare Claes Bergström, född i Sankt Pers socken den 29 mars 1830 och ogift. Han antogs den 24 januari 1824. Wigg erhöll avsked på grund av sjukdom den 27 juni 1862. Claes Wigg efterföljdes av Carl Erik Wigg, förut Palm, född i Fresta socken den 7

februari 1841, samt ogift. Carl Erik Wigg antogs den 28 februari 1863 och stod kvar i den sista rullan från 1866 i Krigsarkivets serie generalmönstringsrullor.

Beräffande denne Wigg kan nämnas att han fram till år 1900 bodde kvar på torpet, men då

hade han byggt sig ett hus vid Rosenhill strax intill, och dit flyttade han med alla sina 10 barn. Wigg tjänstgjorde vid Paradregementet och lär ha varit med och paraderat, då drottning Viktoria kom till Sverige. Han var också fjärdingsman under 34 år.

Den siste innehavaren av nr 17, Viks dragontorp, J.L. Thor, bodde aldrig i torpet utan var bosatt vid Strömsberg.

Sedan januari 2006 disponerar konstnären Veikko Kuusela, som efter 21 år på Öland beslutat sig för att flytta tillbaka till Upplands Väsby, Viks dragontorp som ateljé. Kanske blir det konstutställning i torpet, när allt kommit i ordning.

Inga Lisa Gustafsson

*urfjäll = avskilt markområde, som ligger på någon annans ägor

---

I huvudet på en pensionerad elchef

I 41 år jobbade jag inom olika energiföretag och under 28 år var jag chef för kommunens energiverk. 1987 gick jag i pension och det är klart att alla åren har gett mig en del minnen.

Herbygdens redaktion bad mig teckna ned en del läsvärt.

När jag började min elbana nere i Småland 1946 och presenterade mig för min chef, var hans första fråga: "Kan ingenjörens gå i elstolpar?" Mitt svar var nekande och då fick jag ta tåget till Ingelstad för att jobba ihop med ett linjelag som elektrifierade bondgårdar.

Som nybakad ingenjör fick jag jobba med spett och spade sommaren 1946 och lärde mig yrket från grunden. Efter två veckor kunde även jag gå i elstolpar, en konst som måste läras och utövas. Man står där uppe 8-10 meter över marken och 1946 hade gubbarna ingen livlina.

När jag kom till kommunens elverk 1959 hade jag glömt konsten att gå med stolpskor tills en sommarlördag, då Alfredsson ringde från Folkparken. Han var förtvivlad, för om en kvart skulle Lill-Babs stå på scenen och det var strömlöst. Kunde elchefen komma?

Jag visste att Folkparken hade en säkringslåda, som satt högt uppe i en elstolpe och där hade nog säkringen gått. Jag hämtade ett par stolpskor och en kvart senare klättrade jag upp med säkringar i fickan. Publiken applåderade. De trodde att mitt artisteri ingick i underhållningen.

Säkringen byttes och scenen flödade i ljus och fram kom Lill-Babs och det blev nya applåder. För min del var det första gången, som jag som elchef fick ett så stormande mottagande.

Jag fick möta Lill-Babs senare i Folkparken. Ett filmbolag gjorde en inspelning just där med henne, och Alfredsson var också med i någon scen. Nu behövdes lite extra el till filmstrålkastarna. Alfredsson ringde och vårt elverk ställde upp och ordnade extra "kräm", som filmens regissör uttryckte behovet.

Några år senare ringde en annan filmregissör, Svensk Talfilms Ragnar Frisk, som skulle göra en ny Åsa-Nisse-film. Han hade hittat en pärla till sommarstuga vid Vallentunavägen och skulle nu ta några utomhusscener, men det var klenst med elen hade bolagets elektriker påstått. Kunde elverket ordna en provisorisk elkabel till stugan?

Visst kunde vi och när det var fixat, fick jag och

mina två elgubbar dricka kaffe och småprata med John Elfström och Klabbpar'n Artur Rolén.

En annan episod, som gav krydda åt jobbet, var då arkitekten Lettström ringde en lördag. Han var förtvivlad, eftersom elen hade gått i köket på Sköldnora Kungsgård. Av samtalet förstod jag att han väntade förnäma gäster, kronprinsen Carl Gustaf och hans fästmo Silvia. Kunde elverkschefen komma på stubinen?

Jo, jag åkte och misstänkte att felet orsakades av säkringar, som satt i en plåtlåda ett stenkast från Sköldnora. Framme öppnade jag lådan och där satt en skogsmus, som krupit in i lådan och orsakat kortslutning. Musen var död och jag ordnade en ny isolering och skruvade in nya säkringar.

Lettström kom ut och tackade. Middagen var räddad. Jag åkte hem och på vägen mötte jag den kungliga bilen. Själv kände jag en viss tillfredsställelse över att ha lyckats fixa felet.

Så ett annorlunda minne. Koppvar var sedan länge den metall, som användes som ledare i kablar och ledningar. Koppvar var dyrt och begärligt. Koppartjuvar stal enstaka kabeltrummor inom stockholmsområdet. På 60-talet började kabelverken att tillverka kabel med ledare av aluminium och plast som isolering. Kablarna blev lättare och billigare.

Koppartjuvarna trodde dock fortfarande att kablarna dolde begärlig koppvar. Vi gjorde en enkel skylt för att upplysa om misstaget och pressen hade en stor artikel om elverkets informations-service åt de kriminella (se fotot).

När jag tillträdde elverksjobbet i Väsby fann jag efter några månader att två gamla fastigheter inte hade el. Jag besökte de båda husägarna för att höra om de blivit bortglömda eller inte ville bli

"Info" till koppartjuvar. Foto: Allan Andersson

anslutna. De var äldre pensionärer, som ville leva som förr och utan el och alla dessa apparater. Vi lever så gått utan el, som en av dem sa.

Några månader senare ringde journalisten och TV-reportern Karl Axel Sjöblom. Han hade gjort många uppmärksammade socialreportage och nu tänkte han göra ett om personligheter, som levde utan el. Det fanns ju sådana i hemkommunen Väsby. Han fick adresserna och gjorde ett besök, men det blev inget program. De två oelektrifierade ville inte uppträda i TV. De ville leva sitt stilla liv och inte bli utbasunerade i TV.

Idag är de båda husen rivna sedan många år tillbaka. Det ena låg vid Väsbyån och skänktes till kommunen som tack för god vårdnad av husägaren på äldre dar.

Den andra fastighetsägaren omvandlade sina jordiska ägodelar till stiftelsen Adolf Stafs Fond, som kommunen förvaltar. Fonden vill främja vården av behövande äldre i vår kommun.

Harry i grävartagen.
Foto: Allan Andersson

Bland alla mina elverksfoton hittade jag ett på "Ärtan" eller Harry Sandberg. Lennart Hedlund har berättat mycket om Harry i Hembygden. Ärtan, som vi mest kallade honom, jobbade på elverket en sommar och grävde kabelgravar. Han var en snitsare på att hantera spett och spade, men kunde ibland vila på spaden och berätta någon skröna om livet på stans pilsneroaser.

Jag minns en utflykt vi gjorde till ett sömländskt elverk, en studieresa. På hemvägen skulle mina gubbar, inkl. Ärtan, bjudas på lite mat på Stadshotellet i Södertälje. Vi tågade in, men utanför entrén stod en grinig vaktmästare. Han vägrade släppa in Ärtan. Han bedömdes som lite opassande. Det var en diskriminering. Jag tog med mig Harry, gick till köksingången. Dörren stod öppen och efter en kvart satt vi alla till bords.

Allan Andersson

Lutfisk – mat för alla tider

Att äta lutfisk hör julen till, eller hur? Det är nästan enbart till jul – möjligen till advent och någon annan högtid, som vi idag äter lutfisk. Under gångna århundraden åt man lutfisk när som helst under året. Olaus Magnus skriver: ”Framför allt äta de nordiska folken torr fisk såsom gädda, gös, braxen och den fisk som man på götiskt tungomål kallar sik. Alla dessa fiskar travas upp i staplar. När man nu vill bereda dessa fiskar till människoföda låter man dem ligga två dagar i stark lut och en dag i rent vatten för att de måtte bli så mjuka igen som man vill ha dem; sedan de så kokats med tillsats av salt smör, sätter man fram dem på själva furstarnas bord såsom en läcker och omtyckt spis.”

Fiskaffär på Olaus Magnus tid

Att lutfisk gärna äts i de förnämre kretsarna under medeltiden finns bevitnat. På 1700-talet

åt man lutfisk på Haga slott vid Gustav III:s hov inte bara till jul och nyår utan långt in på sommaren.

Under medeltiden fick man inte äta kött under fastan. Man blev mer eller mindre hänvisad till den torkade fisk som fanns. Lutfisken fick bli helgmat.

Torrfishens betydelse i forna tiders hushåll kan knappast överskattas. Många gånger fick torrfisken ersätta bröd och när man befann sig på resa eller vistades i utmarker långt hemifrån utgjordes

den medhavda provianten av torkad fisk. I de salubodar som fanns på 1500-talet kunde man köpa färdiglutad fisk. Ett yrke som kom till då, blev de s.k. ”fiskblöterskorna.”

För att bli färdig till jul ska lutfisken enligt gammal sed läggas i blöt på Anna-dagen den

9 december. Torkad långa saluförs fortfarande i vissa livsmedelsaffärer. Vill man komma lättare undan så finns vacuumförpackad eller djupfryst lutfisk att köpa.

Inga Lisa Gustafsson

En torpare städslad vid Runsa
som godsägar´n jämt hördes hunsa
gaska´ upp sig en dag
och sa: ”Nu går jag sta´
tills hönsgår´n och skäller på hönsa´.”

Lars E. Jansson

Dräktalmanackan 2007 är klar!

Össebydräkten är augusti månads dräkt. Foto Kerstin Sandberg

Nu är det dags igen att inhandla den vackra Dräktalmanackan! Bättre för varje år!

Årets dräkter kommer från Möja, Ki-mito och Hietis i Finland, Brännkyrka, Nacka, Frötuna-Länna, Össeby, Mörkö samt Dagö och Tarvastu i Estland.

Almanackan kostar 80 kr + porto. Den är en lämplig present så köp gärna fler, köper du minst 10 ex kostar den bara 60 kr.

Den finns bara på Stockholms läns hembygdsförbunds kansli, tel 08-302180

eller roland@hembygd.se. Välkommen att titta in under kontorstid

Tips om bra sidor på internet

Framöver kommer Hembygden att presentera bra och användbara sidor på internet. På föreningens hemsida - www.upplandsvasbyhembygdsforening.se - finns en samling länkar till sidor med anknytning till hembygdsrörelsen, kulturmiljö, historia, museer och arkiv. Har du förslag på bra hemsidor/länkar att presentera i Hembygden eller till föreningens länksida hör av dig till undertecknad på telefon eller skicka e-post via föreningens hemsida.

Stockholmskällan

webadress: www.stockholmskallan.se

Sedan 2004 har Stockholms stad utvecklat en internet-portal med material om Stockholms stads historia. Sidan är ett samarbetsprojekt mellan utbildningsförvaltningen, stadsarkivet, stadsmuseet, stadsbiblioteket samt utrednings- och statistikkontoret i Stockholm.

Stockholmskällan vänder sig främst till skolungdomar men är användbar för alla som är intresserade av Stockholms historia. Här kan man hitta fotografier och andra bilder, arkivmaterial, kartor och få tips om stockholmslitteratur. Sidan kommer under kommande år att successivt fyllas på med material från de medverkande institutionerna.

Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister - Fornsök

webadress: www.raa.se klicka på: "FMIS -

FORNSÖK"

I fornsök finns information om över 1,5 miljoner fornlämningar över hela landet. Informationen kommer från fältinventeringar samt från arkeologiska utredningar och undersökningar. Fornsök kommer kontinuerligt att uppdateras med ny information. Här finns uppgifter om runstenar, hållristningar, gravplatser, boplatser, torp och avrättningsplatser. Tidsspannet är stort, från äldsta stenålder till 1800-1900-tal.

Några söktips (funktionen är inte helt lätthanterlig): Man söker på socken (för Upplands Väsby = Ed, Fresta eller Hammarby socken) och fornlämningsnummer. Söker man efter en viss fornlämning som man vet numret på skriver man bara t ex: Fresta 12* - obs stjärnan/asterisken i fältet för RAÄ-nummer - om man inte skriver den blir det ingen träff alls. Man får då upp en lista med Fresta 12 och Fresta 120-129. Söker man fornlämningar i Ed eller Hammarby fyll i Stockholms län eller landskapet Uppland i och med att Ed och Hammarby även finns på andra håll i landet.

Vill man ha förteckningar över alla fornlämningar i en socken fyller man i fälten för socken och landskap eller län (obs skriv inget i fältet RAÄ-nummer). Sen klickar man på den fornlämning man vill veta mer om.

Klas Lundkvist

590 936 81 / 070 673 63 47

Klockan är räddad!

I september månad räddade vi den originella klockan på simhallsvägen i Carlslundsområdet.

Teknik och Serviceförvaltningen från Upplands Väsby kommun hade tjänstvilligt ställt upp med traktor och lastbil med kran för att hjälpa till vid nedmonteringen.

Klockan, som fortfarande gick rätt i tid, fraktades efter nedmonteringen till hembygdsgården för förvaring.

Styrelsen har tagit beslut att skänka klockan till kommunen.

Klockan har både ljud och ljusspel och styrelsen skulle gärna se den uppsatt på Nya Kulturhusets tegelvägg mot Centralvägen.

Kjerstin Björkman Foto: Arnold Härmark

Sex Upplands Väsby-tallrikar (1)

Samlartallrikar är för många ett stort intresse. Det finns jultallrikar, morsdagstallrikar, kungatallrikar och mycket annat. Populärast är kanske jultallriken.

På 1970-talet hade Kooperativa Förbundet en drive landet runt för tallrikar med hembygdsmotiv, tillverkade av benporcelain vid Gustavsbergs porslinsfabrik. Rune Lekander, som på den tiden var chef för Domus Väsby, nappade på idén och konstnären Nils Stöberg, som då var Väsbytecknaren i ropet, engagerades för arbetet med motiven.

Flera kloka huvuden slogs ihop för motivvalen – Rune Lekander från Konsum, Hugo Sabel från hembygdsföreningen och inte minst konstnären själv. Kommunens informationsenhet bidrog också med textförslag och logotype. Nils Stöberg berättar att han tyckte att uppdraget var roligt och att det var intressant att se om tallrikarna skulle sälja. Han tyckte inte att arbetet var så komplicerat, eftersom han skissat så gott som alla motiv redan tidigare. Arbetet var inte särskilt välbetalt, men förde med sig att Stöberg fick liknande uppdrag från hela landet och tecknade motiv till samlartallrikar från norr till söder.

Väsbytallrikarna framställdes i en serie om sex stycken, som gavs ut en per år under tiden 1977-1982. Av varje tallrik framställdes 2.000 exemplar. Priset var 75:-.

Rune Lekander erinrar sig att annonseringen för någon av de första tallrikarna blev sensationell. En medarbetare hade fått till uppgift att lämna in en annons till lokaltidningen, skrev ner annonsmanuset på ett reklamblock med en för den tiden mycket vågad bild av ett älskande par överst. Både bild och text kom in i tidningen och åstadkom stort rabalder. Även Expressen skrev om den fatala annonsen. Den fortsatta lanseringen av tallrikarna blev mindre uppmärksammasad.

Samlartallrikar köps inte i första hand för att de

ska stiga i värde, för det gör de knappast. De tillverkas i för stora upplagor och andrahandsvärdet kan ofta ligga lägre än inköpspriset. Samlartallrikar har ett annat värde som prydnadsföremål och hobby. ”Hembygdstallrikar” kan ha ett stort affektionsvärde för sina ägare genom kända motiv, utförda av en lokal konstnär.

Hembygden kommer i detta och kommande nummer visa de sex Väsbytallrikarna och återge texten på tallrikarnas baksida.

Den första Väsbytallriken kom ut 1977. Motivet var Runsa slott. Baksidestexten lyder: På Gustav Vasas tid var Runsa en stor by med åtta gårdar. Byn donerades 1580 till fältherren Pontus de la Gardie. Hans son Jakob skänkte Runsa som morgongåva till sin maka Ebba Brahe, som på 1660-talet lät bygga det nuvarande Runsa. En av landets främsta arkitekter, Jean de la Vallée anlätades. Gården förvärvades 1744 av amiral Teodor Ankarcrona, vars släkt allttjämt äger Runsa.

Design: Nils Stöberg. Upplaga 2.000. Överst på varje tallriks baksida finns kommunvapnet och nederst signum för Gustavsberg.

Forts. i nästa nummer.

Inga Lisa Gustafsson

Jultävling

Hembygdsgörelingens vandringer är populära. Jultävlingen är årets sista vandring genom Väsby tre socknar. När ni har listat ut vilka ställen vi har passerat, sänder ni in svaret till ”Decembervandringen”, Hembygden, Box 40, 194 21 Upplands Väsby, senast den 30 december 2006. Glöm inte namn och adress.

Starten går i Väsby gamla centrumdel, där hela bebyggelsen revs under 1980-talet och nya hus står på de gamlas plats. Brunnbergsgruppen vann arkitekttävlingen beträffande utformningen av det hela. Är vi i Egypten? Nej, Konsum ligger kvar.

Vad heter kvarteret med den nya bebyggelsen?

Vi marscherar på och raskt är vi framme vid ett hus med medeltida anor. Här har släkterna Månesköld, Silfversparre, Schechta och Travenfelt bott. 1903 flyttade industrimannen Anton Tamm in. Numera hörs ofta musik i huset.

Vad heter huset?

Vi går vidare och kommer till en vapenkrönt grind. Därinnanför finns en större byggnad med två, nej tre flygelbyggnader. Bakom husen fanns en gång flera trädgårdar. En monumental stentrappa går ner mot järnvägen och barockparken.

Vad heter byggnaden?

Vandringen fortsätter åt ett annat håll och vi hamnar vid gården, där en rad regementspastorer haft sin bostad och där sedermera även en regementspukslagare bott. Den nuvarande mangårdsbyggnaden uppfördes på 1840-talet.

Vad heter gården vi hamnat på?

Nu tar vi ut stegen och ser snart ett magnifikt hus, ritat av arkitekt Isak Gustaf Clason. Moderniseringen skedde 1915. Innan dess hade huset varit

försett med både tinnar och torn. Numera är det bostad för äldre personer. Allén som häradsövding Elis Fischer lät plantera, finns kvar.

Vi söker namnet på byggnaden.

Snart når vi fram till korpralsbostället, som förvandlades till herrgård i början av 1800-talet. Väsby genom tiderna mest kända författare har bott här och även den svenska tändsticksindustrins grundare.

Vad heter stället?

Vi skyndar fram längs vägarna och långt om länge ser vi vatten blänka och en gul byggnad framskynta. Lång är husets historia och många ägare har det haft, bl.a. Birger Persson, Gustav Vasa, Claes Horn, Sigrid Sparre och andra. 600 daler kopparmynt om året var arrendet efter 1740 års nybyggnation. Huset byggnadsminnesförklarades 1982.

Vad är gårdens namn?

En avstickare för oss mot den hedniska kultplats, som bör ha funnits här i förhistorisk tid av gårdens namn att döma. På 1600-talet bodde här en släkt, där alla män hette Erik Eriksson, lätt att hålla reda på. Nuvarande mangårdsbyggnad uppfördes 1772 efter att den gamla brunnet ner.

Vad heter gården?

Efter att ha pustat ut en stund når vi slutmålet, ett hus som fick pris av stadsbyggnadskontoret 1997 som det årets bästa byggnad. En modern men traditionell rödfärgad byggnad i två våningar, stort och rymligt. Här finns kontorslokaler för särskilt ändamål och på gaveln en större samlingslokal.

Vilken byggnad är det frågan om?

Ta nu de sista stegen till postlådan med svaren!

Hyr lokal med atmosfär!

Upplands Väsby Hembygdsförening erbjuder Nedre Runby gårds LADUGÅRD till fest, konferens, dop, minnesstund, årsmöte, kurser m.m.

LADUGÅRDEN är en modernt utrustad och handikappvänlig lokal med plats för upp till 50 personer. Hörslina finns. Tillgång till kök med utrustning för enklare förtäring.

LADUGÅRDEN kan hyras privat eller av organisation för enstaka tillfällen eller terminsvis för återkommande verksamhet.

LADUGÅRDEN ligger på bekvämt avstånd från pendeltåg vid Upplands Väsby Hembygds gård, Hagvägen 2/ Pukslagargatan (Runby), Upplands Väsby. Det finns en stor parkeringsplats i anslutning till lokalen och busshållplatsen finns 150 m från entrédörren.

LADUGÅRDEN kostar att hyra:

Halvdag (max. 4 timmar)	300 kr
Heldag	600 kr
Terminshyra	300 kr/gång

UTHYRNING av lokal:

Ingegerd Peterson tel 08-590 347 76
Siv Rydén, tel. 08 - 590 333 46

Foto: Gunborg Lejon

Foto: Gunborg Lejon

Foto: Gunborg Lejon

Upplands Väsby Hembygdsförening
Box 40, 194 21 Upplands Väsby
Hembygdsgården: Hagvägen 2 / Pukslagargatan
Telefon 08-590 826 40
Plusgirokonto 29 81 91-8

STYRELSE 2006-2007

	Telefon
Kjerstin Björkman, ordförande	590 320 82
Klas Lundkvist, vice ordförande	590 936 81
Marianne Söderström, sekreterare	590 338 38
Inger Nyström, kassör	590 820 93
Kerstin Kéry, ledamot	590 849 23
Barbro Kvist, ledamot	590 917 21
Olli Henriksson, ledamot	590 937 73
Lena Melin, kommunvald representant	590 849 28

ERSÄTTARE

Arnold Härmark, Vivi Wallin, P O Mörkens
Gun-Britt Welander, Suzanna Gylling, Roland Storm

MEDLEMSBLADET HEMBYGDEN

Inga Engdahl, ansvarig utgivare	590 300 20
Inga Lisa Gustafsson	590 336 42
Carin Törner	590 870 69

REVISORER ORDINARIE

Lars Eklund
Göran Sandberg

ERSÄTTARE

Barbro Fredriksson
Anette Ehrnholm

UTHYRNING AV LADUGÅRDEN

Ingegerd Peterson	590 347 76
Siv Rydén	590 333 46

Valberedning

Roman von der Heide, Anna-Liisa Bergman, Solveig Flemmer

www.upplandsvasbyhembygdsforening.se

